

UNIWERSYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Biogeomorfologia

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Geografia Specjalność GEOGRAFIA OGÓLNA Jednostka organizacyjna Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych Poziom studiów studia drugiego stopnia Forma studiów studia stacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2023/24 Kod zajęć 07GRFGOGS.24S.06153.23 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Obowiązkowy w module Blok zajęciowy Przedmioty specjalnościowe
Koordynator zajęć	Agata Buchwał	
Prowadzący zajęcia	Agata Buchwał, Paweł Matulewski	
Okres Semestr 3	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 15, Zaliczenie z oceną • Laboratorium: 15, Zaliczenie z oceną	Liczba punktów ECTS 3

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Celem przedmiotu jest przekazanie wiedzy i umiejętności na temat wykorzystania narzędzi dendrochronologicznych do analizy procesów geomorfologicznych (przyrosty roczne i anatomia drewna). W ramach przedmiotu student pozyskuje wiedzę na temat rodzajów materiału badawczego (wywiarty z pni, wyżynki z korzeni drzew), technik preparacyjnych (wykonanie przeźroczy mikroskopowych) oraz podstaw analiz ilościowych stosowanych w dendrogeomorfologii. Ważnym elementem zajęć jest zaznajomienie studenta z aspektami ekologii wzrostu drzew i krzewinek i ich wymaganiami siedliskowymi i klimatycznymi.

Wymagania wstępne

podstawy (poziom licencjatu) klimatologii, gleboznawstwa, biogeografii.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	przedstawia i rozumie kluczowe pojęcia dendrochronologii i koncepcje dotyczące zastosowania analiz dendrochronologicznych do badań środowiska geograficznego, w tym szczególnie procesów geomorfologicznych	GRF_K2_W03, GRF_K2_W05, GRF_K2_W12	Projekt, Prezentacja multimedialna
W2	charakteryzuje wpływ czynników klimatycznych, ekologicznych i geomorfologicznych na wzrost drzew i umie powiązać te zagadnienia w kontekście regionalnym	GRF_K2_W01, GRF_K2_W03	Projekt, Prezentacja multimedialna
Umiejętności - Student/ka:			
U1	opisuje funkcjonowanie środowiska przyrodniczego ze szczególnym naciskiem na interakcje elementów abiotycznych i procesów geomorfologicznych ze wzrostem drzew; zna podstawowe techniki preparacji drewna i przygotowania przeźroczy mikroskopowych i ich pomiarów	GRF_K2_U02, GRF_K2_U06	Projekt, Prezentacja multimedialna
U2	rozumie i opisuje w sposób ilościowy współzależności między wzrostem drzew a procesami rzeźbotwórczymi kształtującymi powierzchnię Ziemi w różnych skalach przestrzennych i czasowych	GRF_K2_U02, GRF_K2_U03, GRF_K2_U08	Projekt, Prezentacja multimedialna
U3	potrafi w stopniu podstawowym konstruować i interpretować chronologie przyrostowe drzew w relacji z warunkami klimatycznymi, siedliskowymi oraz aktywnością procesów geomorfologicznych	GRF_K2_U02, GRF_K2_U03, GRF_K2_U04, GRF_K2_U08, GRF_K2_U10	Projekt, Prezentacja multimedialna
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	Potrafi łączyć wnioskowanie na temat zmian rzeźby powierzchni Ziemi i aktywności procesów geomorfologicznych z uwzględnieniem interakcji między elementami biotycznymi a abiotycznymi środowiska geograficznego oraz działalności człowieka	GRF_K2_K01, GRF_K2_K02, GRF_K2_K06	Projekt, Prezentacja multimedialna

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Wprowadzenie do dendrochronologii 1	W1	Wykład
2.	Wprowadzenie do dendrochronologii 2	W1, U1	Wykład
3.	Wprowadzenie do dendroklimatologii i dendroekologii	W1, W2, U1	Wykład
4.	Wprowadzenie do dendrogeomorfologii 1	W1, W2, U1	Wykład

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
5.	Wprowadzenie do dendrogeomorfologii 2	W1, W2, U1, U2	Wykład, Laboratorium
6.	Wprowadzenie do prac terenowych w dendrochronologii. Sposób poboru prób, przygotowanie i zabezpieczenie wywierć i krążków drewna.	U1	Wykład, Laboratorium
7.	Wprowadzenie do analiz dendrogeomorfologicznych 1: Rodzaje drewna. Ścinanie próbek drewna. Barwienie próbek drewna. Przygotowanie przeźroczy mikroskopowych (praca w laboratorium dendrochronologicznym).	U1	Wykład, Laboratorium
8.	Wprowadzenie do analiz dendrogeomorfologicznych 2: Wykonanie zdjęć cyfrowych przeźroczy mikroskopowych. Wstępna analiza zdjęć. Oprogramowania i techniki analiz (praca w laboratorium dendrochronologicznym).	U1	Wykład, Laboratorium
9.	Wprowadzenie do analiz dendrogeomorfologicznych 3: Pomiary przyrostów rocznych. Badania pomostowe (praca w laboratorium komputerowym).	W2, U1, U2, U3, K1	Laboratorium
10.	Metody konstrukcji i standaryzacji chronologii przyrostowej drzew. Odczytywanie zaburzeń przyrostowych i zmian anatomii drewna w kontekście procesów geomorfologicznych. Graficzna prezentacja wyników analiz dendrochronologicznych i dendrogeomorfologicznych.	W2, U1, U2, U3, K1	Laboratorium

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład konwersatoryjny, Dyskusja, Metoda analizy przypadków
Laboratorium	Metoda laboratoryjna, Metoda warsztatowa

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	Na ocenę końcową składa się opracowana i przedstawiona grupie prezentacja multimedialna. Skala ocen: Bardzo dobry (bdb, 5,0) - od 90% punktów, Dobry plus (db plus, 4,5) - od 80% punktów, Dobry (db, 4,0) - od 70% punktów, Dostateczny plus (dst plus, 3,5) - od 60% punktów, Dostateczny (dst, 3,0) - od 50% punktów, Niedostateczny (ndst, 2,0) - poniżej 50% punktów.
Laboratorium	Na ocenę końcową składa się wynik opracowanego projektu. Skala ocen: Bardzo dobry (bdb, 5,0) - od 90% punktów, Dobry plus (db plus, 4,5) - od 80% punktów, Dobry (db, 4,0) - od 70% punktów, Dostateczny plus (dst plus, 3,5) - od 60% punktów, Dostateczny (dst, 3,0) - od 50% punktów, Niedostateczny (ndst, 2,0) - poniżej 50% punktów.

Literatura

Obowiązkowa

1. Zielski A., Krąpiec M., (2004). Dendrochronologia. PWN. Warszawa
2. Stoffel et al. (2010) Tree Rings and Natural Hazard. Springer
3. Schweingruber F. H. (2007) Wood Structure and Environment. Springer
4. Bunn AG (2008) A dendrochronology program library in R (dplR). Dendrochronologia, 26(2): 115-124.
oi:10.1016/j.dendro.2008.01.002

Dodatkowa

1. Cook ER, Kairiukstis LA (eds.) (1990) Methods of dendrochronology applications in the environmental sciences. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht
2. Gärtner H, Lucchinetti S, Schweingruber FH (2014) New perspectives for wood anatomical analysis in dendrosciences: The GSL1-microtome. Dendrochronologia 32:47-51
3. Gärtner H, Schweingruber FH (2013) Microscopic Preparation Techniques for Plant Stem Analysis. Verlag Dr. Kessel, Remagen-Oberwinter
4. Fritts H. C. (1976) Tree Rings and Climate. Academic Press
5. Kokociński W. (2002). Anatomia drewna. Poznań

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	15
Laboratorium	15
Czytanie wskazanej literatury	15
Przygotowanie projektu	30
Przygotowanie prezentacji multimedialnej	15
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 90
Liczba punktów ECTS	ECTS 3

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
GRF_K2_K01	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do świadomego korzystania ze sprawdzonych źródeł informacji naukowej i krytycznego wnioskowania
GRF_K2_K02	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do pogłębiania kompetencji zawodowych i aktualizacji wiedzy geograficznej wzbogaconej o wymiar interdyscyplinarny
GRF_K2_K06	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do działania w sposób przedsiębiorczy i angażowania się w realizację projektów społecznych, ekologicznych i gospodarczych
GRF_K2_U02	Absolwent/ka potrafi stosować zaawansowane metody i narzędzia badawcze wykorzystywane w naukach geograficznych
GRF_K2_U03	Absolwent/ka potrafi wykorzystywać matematyczne i statystyczne metody do analizy danych przestrzennych w wybranej specjalności
GRF_K2_U04	Absolwent/ka potrafi wykonywać i przedstawiać wyniki badań w postaci prawidłowo opracowanej prezentacji
GRF_K2_U06	Absolwent/ka potrafi zaplanować i przeprowadzić badania w zakresie studiowanej specjalności, zgodnie z zasadami przyjętej konwencji badawczej i orientacji metodologicznej
GRF_K2_U08	Absolwent/ka potrafi opisywać w stopniu pogłębionym komponenty środowiska geograficznego oraz współzależności zachodzące między nimi
GRF_K2_U10	Absolwent/ka potrafi przedstawić i zreferować wyniki badań w postaci prawidłowo opracowanej prezentacji
GRF_K2_W01	Absolwent/ka zna i rozumie filozoficzne i metodologiczne uzasadnienie badań naukowych oraz zna główne kierunki badawcze i osiągnięcia geografii nowożytnej, a także rozumie ich społeczne znaczenie
GRF_K2_W03	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym złożone zjawiska i procesy przyrodnicze w skali globalnej, regionalnej i lokalnej i ich wpływ na sferę społeczno-gospodarczą
GRF_K2_W05	Absolwent/ka zna i rozumie koncepcje geograficzne dotyczące zróżnicowania przestrzennego zjawisk na powierzchni Ziemi w kontekście ich wyjaśniania i modelowania
GRF_K2_W12	Absolwent/ka zna i rozumie najnowsze trendy w rozwoju badań naukowych w Polsce i za granicą oraz zastosowania osiągnięć naukowych w praktyce w zakresie wybranej (studiowanej) specjalności